

УДК 342.75:342.571

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2025.2.4>

О. В. Мащенко

доктор юридичних наук, професор,
перший проректор з науково-педагогічної та наукової роботи
Класичного приватного університету
<https://orcid.org/0000-0003-3897-6845>

П. С. Покатаєв

доктор юридичних наук, професор,
перший проректор Класичного приватного університету
<https://orcid.org/0000-0003-3806-2197>

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ТА ПРАВОВОГО ВИЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩИХ МАСОВИХ ЗАХОДІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена комплексному аналізу поняття «масові заходи» та його специфічного підвиду – «соціально значущі масові заходи» в контексті визначення в правовому полі.

У статті наведено еволюцію та різноманітність підходів до визначення „масових заходів” у нормативно-правових актах та науковій літературі. Серед ключових, універсальних ознак масових заходів виділено: наявність значної кількості людей, визначене спільне місце та час проведення, спільна мета або інтерес, організованість (або її відсутність) та публічний характер.

Центральною проблемою, що розглядається в статті, є відсутність єдиного, чітко сформульованого нормативного визначення поняття «соціально значущі масові заходи» в чинному законодавстві. Встановлено, що незважаючи на його широке використання в контексті державної політики (соціальний захист, культура, освіта, спорт), „значимість” таких заходів переважно визначається опосередковано – через цілі та завдання, які вони покликані вирішити. На основі проведеного аналізу виокремлено п’ять ключових критеріїв, що визначають соціальну значущість масових заходів: суспільна користь, відсутність комерційної мети, організація або підтримка державою/територіальною громадою, спрямованість на певні цільові групи та забезпечення дотримання прав і свобод громадян.

В статті наголошується на важливості дотримання певних принципів організації соціально значущих заходів, а саме: правил безпеки (включно з обмеженнями під час воєнного стану), створення доступних умов участі для всіх верств населення (з урахуванням Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та національних Державних будівельних норм), легалізованого характеру (повідомний принцип для мирних зібрань), прозорості та підзвітності (особливо для благодійних ініціатив) та партнерських відносин (залучення громадських організацій, бізнесу, органів влади).

За результатами дослідження зроблено висновок про правову невизначеність поняття „соціально значущі масові заходи”, що призводить до розбіжностей у тлумаченні, ускладнює планування, фінансування та координацію. Для усунення цієї прогалини запропонована дефініція цього поняття, яку рекомендовано закріпити у Законі України „Про місцеве самоврядування в Україні”, що дозволить уніфікувати термінологію, чітко розмежувати види заходів, створити правову основу для цільового фінансування та посилити відповідальність за підтримку суспільно важливих ініціатив.

Ключові слова: масові заходи, соціально значущі масові заходи, правове регулювання, державна підтримка, безпека заходів, дефініція, проблеми ідентифікації, принципи організації.

Постановка завдання. У сучасному суспільстві, що характеризується стрімким розвитком комунікацій та посиленням соціальної взаємодії, масові заходи стають дедалі поміт-

нішим явищем. Вони є невід’ємною частиною суспільного життя, виступаючи інструментом консолідації, вираження колективних інтересів, поширення інформації та організації дозвілля.

Масові заходи охоплюють широкий спектр людської активності, впливаючи на економіку, культуру, політику та соціальну психологію.

Особливе місце в цьому розмаїтті посідають соціально значущі масові заходи, які на відміну від суто комерційних чи розважальних подій, мають на меті не лише згуртування людей, а й досягнення більш глибокої суспільної мети, як то: розвиток територіальної громади, інтеграція вразливих верств населення, формування громадянської свідомості, профілактика соціальних проблем, збереження культурної спадщини, просування здорового способу життя, тощо. Їхня ефективність безпосередньо впливає на якість життя суспільства, рівень соціальної згуртованості та стійкість демократичних інститутів. А в контексті сучасних викликів: соціальна поляризація, інформаційні війни та необхідність швидкого реагування на кризові ситуації в суспільстві, роль соціально значущих масових заходів як інструмента соціального впливу та адаптації постійно зростає.

Але не дивлячись на очевидну важливість та зростаючу роль цих заходів, в Україні постає гостра проблема їхньої ідентифікації та належного правового забезпечення. Чинне законодавство України, на жаль, не містить уніфікованого та чіткого визначення поняття „соціально значущі масові заходи”. Це призводить до значної правової невизначеності, ускладнює їхню класифікацію, планування, фінансування, а також контроль за їхнім проведенням. Відсутність критеріїв розмежування соціально значущі масові заходи від інших видів масових зібрань створює перешкоди для ефективного застосування державних та місцевих програм розвитку, спрямованих на підтримку саме таких ініціатив. Крім того, брак системного правового регулювання може призвести до неефективного використання ресурсів, низької результативності заходів та навіть до виникнення конфліктних ситуацій, що нівелює потенційний позитивний соціальний ефект, що свідчить про актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сучасний науковий дискурс приділяє значну увагу різноманітним аспектам масових заходів, що відображено у публікаціях з соціології (Ю. Л. Бриндікова, О. В. Шинкарука), права та безпеки (В. В. Кузнецова [1], А. О. Яременко [2]), менеджменту, культурології (А. М. Тормахової). Водночас, незважаючи на широке вивчення феномену масових заходів у його різних проявах,

комплексне та цілеспрямоване дослідження поняття „соціально значущі масові заходи” як самостійної категорії, що вимагає специфічного підходу до аналізу її сутності, функцій, критеріїв та методології оцінки соціального впливу, не отримала належного теоретичного обґрунтування. Існуючі публікації здебільшого фрагментарно торкаються окремих аспектів, як-то проведення благодійних акцій, просвітницької кампанії чи заходів з інтеграції вразливих груп населення, проте вони не об’єднані у єдине концептуальне поняття „соціально значущі масові заходи”. Саме тому виникла необхідність у науковому осмисленні та концептуалізації цього поняття як окремого наукового феномену.

Виклад основного матеріалу. Поняття „масові заходи” є базовим для опису будь-яких публічних зібрань значної кількості людей. Воно визначає кількісні критерії, форми організації, суб’єктів та об’єктів взаємодії. Без чіткого розуміння змісту цього терміну неможливо встановити, що саме робить захід „масовим”, які існують його типи, як вони організовуються та які мають загальні характеристики, – неможливо адекватно виділити й проаналізувати його специфічний підвид – заходи, що мають соціальну значущість.

В „Інструкції про дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації й забезпечення охорони громадського порядку” надано визначення поняттю „масові заходи”, як заходи громадсько-політичного, релігійного, спортивного, культурно-видовищного характеру за участю значної кількості громадян, що проводяться з нагоди відзначення офіційних (державних), професійних, релігійних свят, пам’ятних дат, а також з ініціативи політичних партій, рухів, громадських об’єднань, релігійних конфесій, громад, окремих громадян, спортивних організацій, закладів культури тощо [3]. Проте, на сьогодні Інструкція втратила чинність.

В. В. Кузнецов уточнює, що: „Усі зібрання громадян залежно від обраної для них мети та методів їх проведення можуть бути поділені на кілька категорій: збори, мітинги, вуличні походи та демонстрації, де: збори (це спільна, спеціально організована невелика присутність громадян в громадському або іншому місці, зумовлена необхідністю обговорення різних політичних, соціальних, економічних, культурних та інших проблем); мітинги (масові збори з питань злободенних, здебільшого політичних питань, які проводяться, як правило, на вулицях, майданах, ста-

діонах, парках. Атрибутами мітингу – є масова аудиторія, промовці, лозунги, прапори, заклики); демонстрація (масовий збір громадян з приводу висловлення будь-яких громадсько-політичних настроїв, зокрема з питань протесту або незгоди будь з чим); вуличний похід проводиться з тією ж метою, що і демонстрація, мітинг, однак відрізняється меншою динамікою, відсутністю мітингово-демонстраційної атрибутики; пікетування (форма демонстрації, під час якої виставляються представники будь-де з метою висловлення протесту проти чого-небудь, для забезпечення охорони на місці проведення страйку або демонстрації)” [1]. Але автор надаючи визначення спочатку класифікує зібрання на „збори, мітинги, вуличні походи та демонстрації”, а потім вводить поняття „пікетування” як форму демонстрації. Це створює нечітку ієрархію. Пікетування, хоч і має спільні риси з демонстрацією, часто розглядається як окрема форма публічного зібрання через свою специфіку (статичність, фокус на конкретному місці).

А. О. Яременко уточнює, що: „... масовий захід – це організована форма прояву соціально активної поведінки значних мас населення, що мають спільні ідеї та інтереси, яка здійснюється в законодавчо визначеному порядку переважно в громадських місцях і спрямована на задоволення матеріальних та духовних потреб у різних сферах життєдіяльності суспільства” [2, с. 37].

Серед ключових ознак масових заходів можна виділити:

- наявність значної кількості людей. Це є найочевиднішою ознакою. І хоча конкретне число може відрізнитися (від десятків до сотень тисяч), мова йде про таку кількість учасників, яка вимагає спеціальної організації та контролю;
- визначено спільне місце та час проведення. Учасники збираються в одному або декількох пов'язаних місцях у певний проміжок часу;
- має місце спільна мета або інтерес. Учасники об'єднані певною метою, інтересом, подією або ідеєю;
- притаманна організованість заходу, або, навпаки її відсутність. Заходи можуть бути як ретельно спланованими та організованими (фестивалі, конференції), так і спонтанними (стихійні протести, масові скупчення людей);
- має публічний характер. Переважно відбуваються в громадських місцях, що робить їх видимими для широкої публіки та вимагає забезпечення громадського порядку.

Аналізуючи нормативну базу, можна зазначити, що на сьогодні відсутнє єдине загаль-

ноприйняте нормативне визначення поняття „масові заходи”. Це поняття переважно використовується у широкому сенсі, охоплюючи різноманітні зібрання людей з певною метою, що можуть вимагати вжиття заходів щодо забезпечення громадського порядку та безпеки. Регулювання таких заходів здійснюється через сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, починаючи від Конституції України, яка гарантує право на мирні зібрання (стаття 39), і закінчуючи рішеннями місцевих органів влади, що встановлюють порядок їх проведення на конкретних територіях.

Також, у вітчизняному законодавстві відсутнє єдине, чітко сформульоване визначення й терміну „соціально значущі масові заходи”. Цей термін частіше використовується в контексті державної політики, соціального захисту, культури, спорту та освіти, а його „значимість” визначається цілями та завданнями, які він покликаний вирішити.

Проте, аналізуючи нормативно-правові акти та практику їх застосування, можна виокремити, що під „соціально значущими масовими заходами” зазвичай розуміють події, які:

- *мають суспільну користь*, тобто спрямовані на задоволення потреб значних груп населення, розвиток суспільства, вирішення соціальних проблем, популяризацію важливих цінностей. Діяльність або дії, що визнаються суспільно корисними, мають сприяти добробуту та розвитку суспільства в цілому або значних його груп, а не лише окремих приватних осіб. Визначення поняття „суспільно корисний” або „суспільно корисна діяльність” містяться в нормативно-правових актах, що регулюють різні сфери суспільних відносин.

Так, у ст. 3 ЗУ „Про благодійну діяльність та благодійні організації” прямо визначено, що цілями благодійної діяльності – є надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах благодійної діяльності, а також розвиток і підтримка цих сфер у суспільних інтересах”, і Закон, далі, перераховує сфери благодійної діяльності, які апriori вважаються суспільно корисними: освіта, охорона здоров'я, екологія, культура, мистецтво, спорт, соціальний захист, захист прав людини; опіка і піклування, спорт і фізична культура; розвиток територіальних громад; сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях, тощо [4]. У даному випадку „суспільні інтереси” є синонімом „суспільної користі”.

У п. 133.4, ст.133 Податкового кодексу України (далі – ПК України), також опосередковано використовується поняття „суспільно корисний” в контексті визначення статусу неприбуткових організацій.

Так, неприбутковою організацією може бути та, що утворена та зареєстрована в порядку, визначеному законом, та використовує свої доходи (прибутки) виключно для фінансування видатків на утримання такої неприбуткової організації, реалізації мети (цілей) та напрямів діяльності, визначених її установчими документами (пп. 133.4.1, п. 133.4, ст.133 ПК України) [5].

Мета діяльності організацій (наприклад, громадських об'єднань, благодійних фондів) зазвичай має суспільно корисний характер (досягнення соціальних, культурних, освітніх, наукових, виховних, екологічних цілей тощо), що і дає їм право на неприбутковий статус та податкові пільги.

Пп. 133.4.6, п. 133.4, ст.133 ПК України надає перелік організацій, які можуть бути віднесені до категорії неприбуткових та претендувати на отримання пільги з податку на прибуток, серед них: громадські об'єднання, політичні партії, творчі спілки, релігійні організації, благодійні організації, пенсійні фонди; житлово-будівельні кооперативи, садівничі та гаражні кооперативи; об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, асоціації власників жилих будинків; професійні спілки, організації роботодавців та їх об'єднання; сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи та ін [5].

У Кодексі України про адміністративні правопорушення використовується поняття „суспільно корисні роботи”, як ті, що полягають у виконанні особою, яка вчинила адміністративне правопорушення, оплачуваних робіт, вид яких та перелік об'єктів, на яких порушники повинні виконувати ці роботи, визначає відповідний орган місцевого самоврядування (ст. 31-1 КУпАП [6]). Термін „суспільно корисні роботи” використовується як вид адміністративного стягнення. Хоча це не дає загального визначення, воно вказує на роботи, які мають значення для громади, тобто є „корисними для суспільства”.

Крім того, поняття „суспільно корисні роботи” використовується у ЗУ „Про правовий режим воєнного стану” та Постанові КМУ „Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану” від 13.07.2011 р., № 753. У Законі [7] поняття „суспільно корисні роботи” використовується як один із заходів правового режиму

воєнного стану, що передбачає запровадження трудової повинності для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури і не заброньованих за підприємствами на період дії воєнного стану з метою виконання ними робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій. Ці роботи вважаються суспільно корисними, тому як вони виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, забезпечення функціонування національної економіки та захисту критичної інфраструктури.

Постанова КМУ № 753 [8] дає більш конкретне визначення: „суспільно корисні роботи” – як види тимчасової трудової діяльності працездатних осіб в умовах воєнного стану, які провадяться для виконання робіт, що мають оборонний характер, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру, що виникли в період воєнного стану, та їх наслідків, задоволення потреб Збройних Сил, інших військових формувань і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення, які не спрямовані на одержання прибутку” [8].

– *не мають комерційної мети*. Основна мета таких заходів – не отримання прибутку, а досягнення соціального, культурного, освітнього, спортивного, благодійного чи іншого суспільно корисного ефекту. Хоча можуть бути платні послуги, але доходи від їх надання, зазвичай реінвестуються в діяльність або спрямовуються на благодійність.

Пп. 14.1.121, п. 14.1, ст. 14 ПК України надає визначення поняттю „неприбуткові підприємства, установи та організації”, як ті, що не є платниками податку на прибуток підприємств. І вже п.133.4, ст.133 ПК України детально визначає вимоги до неприбуткової організації, яким вона має відповідати для звільнення від оподаткування податком на прибуток.

У „Положенні про Реєстр неприбуткових установ та організацій”, затвердженому Наказом Міністерства 24.01.2013 р., № 37 (яке на сьогодні втратило чинність уточнювалися види благодійної діяльності, які мали право здійснювати благодійні фонди та благодійні організації, зокрема: надання реабілітаційних, фізкультурно-спортивних для інвалідів та соціальних послуг, правової допомоги, провадження екологічної, оздоровчої, аматорської спортивної, культурної, просвітньої, освітньої та наукової діяльності [9], більшість з них – саме ті види

діяльності, які спрямовані на підтримку соціально-незахищених верст населення.

– *організуються або підтримуються державою/територіальною громадою.* Такі заходи часто проводяться за рахунок бюджетних коштів, або з їхньою підтримкою, або ж визнаються такими, що потребують такої підтримки. Зокрема це можуть бути: бюджетні програми профільних міністерств. Так, з Державного бюджету України здійснюються видатки на: програми в галузі освіти; охорони здоров'я (зокрема на заходи боротьби з епідеміями); програми і заходи із соціального захисту, зокрема осіб з інвалідністю, державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї; заходи державних програм та проекти з утвердження української національної та громадянської ідентичності; державні програми з розвитку фізичної культури і спорту (забезпечення діяльності національних збірних команд, проведення спортивних заходів державного і міжнародного рівня, підготовка і участь національних збірних команд у міжнародних змаганнях); реалізацію державних культурно-освітніх програм (культурно-освітні заходи, підтримка національних театрів, художніх колективів та їх дирекцій, концертних, національних та державних циркових організацій, культурно-мистецькі заходи), тощо (ст. 87 БК України [10]).

До „соціально значущих масових заходів” в межах цих програм можуть належати:

1) в галузі освіти: Всеукраїнські та міжнародні учнівські та студентські олімпіади та змагання, конкурси науково-дослідних робіт, загальнонаціональні або регіональні форуми для викладачів, студентів з питань реформування системи освіти, впровадження нових методик навчання, обговорення освітніх викликів, публічні заходи, спрямовані на популяризацію наукових знань, демонстрацію винаходів, інтерактивні лекції та майстер-класи для широкої аудиторії;

2) в сфері охорони здоров'я: інформаційні акції, що супроводжуються присутністю медиків, волонтерів, спрямовані на охоплення населення щепленнями; публічні заходи, спрямовані на інформування про профілактику захворювань, здоровий спосіб життя, марафони на підтримку певних захворювань; форуми та конференції з громадського здоров'я для представників сфери медицини, громадськості, уряду щодо стратегій боротьби з епідеміями, розвитку системи охорони здоров'я;

3) в сфері соціального захисту: заходи для осіб з інвалідністю, державні програми і заходи стосовно дітей, молоді, жінок, сім'ї: інклюзивні

фестивалі та конкурси (культурні, мистецькі, спортивні заходи, які забезпечують рівну участь осіб з інвалідністю, демонструють їхні таланти та досягнення); заходи, що популяризують сімейні цінності, активний відпочинок; соціальні ярмарки та виставки (на яких громадські організації та соціальні служби презентують свої послуги для вразливих груп населення, проводять консультації);

4) в сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: офіційні урочисті заходи, концерти, паради, флешмоби, спрямовані на консолідацію суспільства навколо національних символів та ідей (Дні вишиванки, Дні Державного Прапора, Дні Незалежності); заходи, що відтворюють знакові події української історії, формують національну пам'ять (історичні реконструкції та фестивалі); публічні заходи, що сприяють глибшому розумінню національної історії та культури (виставки та експозиції, присвячені видатним діячам України, історичним подіям);

5) в сфері розвитку фізичної культури і спорту: всеукраїнські та міжнародні спортивні змагання; заходи, спрямовані на популяризацію здорового способу життя та залучення населення до фізичної активності (масові забіги, велопробіги); освітньо-просвітницькі заходи для молоді, що популяризують спорт та олімпійський рух, тощо.

Крім того, з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад може здійснюватися фінансування місцевих програм підтримки громадського здоров'я (ст. 89 БК України); із усіх місцевих бюджетів можуть фінансуватися місцеві програми соціального захисту окремих категорій населення; розвитку фізичної культури та спорту, включаючи заходи із залучення населення до фізичної активності та занять спортом (ст. 91 БК України) [10].

– *спрямовані на певні цільові групи.* Соціально значущі масові заходи можуть бути орієнтовані на вразливі верстви населення (як-то благодійні акції, ярмарки вакансій для осіб з інвалідністю, просвітницькі заходи для батьків, що виховують дітей з особливими освітніми потребами, надання психологічної підтримки постраждалим від насильства, організація дозвілля для людей похилого віку); або на широке коло громадян з метою їхнього розвитку, об'єднання, інформування; підвищення обізнаності громадян щодо актуальних соціальних, екологічних, правових питань, державних програм та ініціатив; заохочення до участі в гро-

мадському житті, відповідального ставлення до довкілля, дотримання законів, розвитку демократичних цінностей.

забезпечують дотримання прав і свобод громадян. Зокрема це стосується тих, що визначені Конституцією України та мають ознаки масових заходів, як то: мирні зібрання, демонстрації. Так, у ст. 39 Конституції України закріплено право громадян мирно збиратися, і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких вони мають завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування [11]. У ст. 35 Конституції уточнюється, що це можуть бути й заходи релігійного характеру у вигляді проведення одноособових чи колективних релігійних культів і ритуальних обрядів. Проте, у цій же статті міститься й норма яка охороняє законні права інших людей, яка забороняє проводити релігійну діяльність якщо вона може загрожувати громадському порядку; спричинити шкоду здоров'ю і моральності населення, порушити права і свободи інших людей. Схожа норма міститься й у ст. 44 Конституції України де закріплено право працюючих на страйк для захисту своїх економічних і соціальних інтересів, проте заборонено примушувати до участі або до неучасті у страйку, – тобто це може бути вільне волевиявлення людини.

Без сумніву, будь які „соціально значущі масові заходи” мають відповідати **певним принципам їх організації**, як то:

дотримання правил безпеки. Під час проведення масових заходів законодавством встановлено обов'язкове дотримання правил пожежної безпеки, медичного обслуговування та забезпечення громадського порядку. Так у ст. 39 Конституції України надано громадянам право на мирні зібрання, але таке право може бути обмежено судом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, для запобігання заворушенням або вчиненню злочинів; з метою захисту прав і свобод інших людей.

З метою дотримання правил безпеки права громадян на мирні зібрання можуть бути обмежено, зокрема в результаті запровадження воєнного стану. Так, у ч.5, п.1, ст. 19 ЗУ „Про правовий режим воєнного стану” прямо вказано про заборону проведення страйків, масових зібрань та акцій [7]. А п.27, ч.1, ст. 23 ЗУ „Про Національну поліцію” вказує на те, що поліція відповідно до покладених на неї завдань зобов'язана вживати заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку під час вчинення масових

зворушень в період дії воєнного стану. До того ж у ст. 45 цього ж Закону [12] вказано право поліції з метою припинення групового порушення громадської безпеки і порядку чи масових заворушень застосовувати засоби, споряджені речовинами сльозогінної та дратівної дії, спеціальні маркувальні та фарбувальні засоби, водомети, пристрої для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії (п.3,7,9,10, ст.45 Закону [12]).

створення доступні стих умов участі всім бажаючим верствам населення. Створення умов для участі осіб з інвалідністю, літніх людей, батьків з маленькими дітьми. Частково такі вимоги визначені у Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю [13], яка ратифікована Україною у 2009 році, і є ключовим міжнародним документом, що зобов'язує держави-учасниці вживати всіх належних заходів для забезпечення доступу осіб з інвалідністю нарівні з іншими до фізичного оточення, транспорту, інформації та зв'язку, а також до інших об'єктів та послуг, відкритих або таких, що надаються для громадськості. Це включає й участь у культурних, спортивних, розважальних та інших масових заходах.

Ст. 26 ЗУ „Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні” зобов'язує підприємства, установи та організації створювати умови для безперешкодного доступу осіб з інвалідністю до об'єктів фізичного оточення. А у ст. 27 Закону вказано, що планування та забудова населених пунктів, формування мікрорайонів, проектування, будівництво і реконструкція об'єктів фізичного оточення без пристосування для використання особами з інвалідністю не допускаються [14]. Цей Закон не тільки закріплює право осіб з інвалідністю на доступ до культурно-видовищних закладів, спортивних споруд, місць відпочинку та дозвілля, а також на інформацію, а й має імперативну норму, яка вказує на обов'язковість створення умов для такого доступу.

ДБН В.2.2-40:2018 „Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення” – є ключовим документом, який встановлює обов'язкові вимоги щодо доступності будівель та споруд (включаючи ті, де проводяться масові заходи) для маломобільних груп населення. Він регламентує вимоги до пандусів, ліфтів, ширини дверних прорізів, санітарних вузлів, шляхів евакуації, навігації, елементів тактильної та візуальної інформації тощо.

Важливим документом у сфері безбар'єрності – є „Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року” [15], яка охоплює різні виміри безбар'єрності (фізична, інформаційна, цифрова, суспільна, економічна, освітня) і ставить цілі щодо створення універсального простору для всіх груп населення, включаючи осіб з інвалідністю, літніх людей, батьків з маленькими дітьми. І хоча це стратегічний документ, проте він задає напрямок для розробки конкретних норм.

– *бути легалізованими*, тобто проведення масових заходів має відбуватися із дотриманням всіх вимог чинного законодавства щодо їх організації. В Україні діє повідомний принцип для мирних зібрань, тобто для проведення мирного зібрання (мітингу, демонстрації, походу тощо) не потрібен дозвіл від органів влади, але організатори зобов'язані завчасно повідомити про свій намір органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування, про що вказано у ст. 39 Конституції України.

У абз.3, п. „б”, ч.1, ст. 38 ЗУ „Про місцеве самоврядування в Україні” серед делегованих повноважень щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян органів місцевого самоврядування вказано право вирішення питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів та здійснення контролю за забезпеченням при їх проведенні громадської безпеки і порядку [16].

Проте, за певних умов, зокрема із запровадженням воєнного стану військове командування разом із військовими адміністраціями має право забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів (п.8, ч.1, ст. 8 Закону [7]), а ст. 185-1 „Порушення порядку організації або проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій” КУпАП передбачає адміністративну відповідальність за порушення встановленого порядку організації або проведення мирних зібрань [6], що включає, не лише неповідомлення органів місцевого самоврядування а й порушення встановленого порядку у період воєнного стану.

бути прозорими та мати певну підзвітність (особливо у випадку проведення благодійних заходів, важливо забезпечити прозорість збору та використання коштів), що забезпечується нормами законодавства, які регулюють благодійну діяльність, організацію бухгалтерського та податкового обліку, порядок подання податкової звітності.

Так, ст. 7 ЗУ „Про благодійну діяльність та благодійні організації” регулює порядок публічного збору пожертв, що включає й обов'язок оприлюднення інформації, якщо збір здійснюється благодійними організаціями. А ст. 7-1 Закону [4], яка має назву „Особливості публічного збору благодійних пожертв з використанням благодійного електронно-комунікаційного повідомлення” встановлює окремі вимоги до прозорості при зборі коштів через SMS-повідомлення та онлайн-платформи тощо. Крім того вона закріплює право контролю з боку поставальників електронних комунікаційних послуг щодо цільового використання коштів, зібраних шляхом публічного збору благодійних пожертв з використанням благодійного електронно-комунікаційного повідомлення неприбутковою організацією, або територіальною громадою.

Ст. 17 цього ж Закону зобов'язує благодійні організації подавати фінансову, статистичну та іншу обов'язкову звітність в якій міститься інформація про структуру та розмір доходів і витрат благодійних організацій, а також умови використання їх активів для благодійної діяльності, і ця інформація не є конфіденційною або комерційною таємницею. Це положення прямо вказує на необхідність публічності та прозорості.

дотримуватися партнерських відносин, що має на увазі – залучення до співпраці громадських організацій, бізнесу, органів влади для досягнення максимального ефекту. Прямі норми законодавства, яка б зобов'язувала організаторів кожного масового заходу залучати до співпраці вище перерахованих суб'єктів – немає. Однак, сучасні виклики та логіка законодавства, що стосується децентралізації управління, розвитку громадянського суспільства, прозорості та безбар'єрності, а також євроінтеграційних прагнень, прямо вказують на доцільність та необхідність такої співпраці.

Багато законів створюють правове поле для взаємодії, а підзаконні акти та стратегії заохочують і навіть вимагають залучення громадськості та інших стейкхолдерів до процесів, які включають організацію та проведення масових заходів. На практиці, успішні масові заходи, особливо ті, що мають суспільно важливе значення, часто є результатом саме такого багатостороннього партнерства.

Так, ЗУ „Про співробітництво територіальних громад” демонструє державну політику на заохочення партнерства для вирішення спільних завдань. Він створив правове поле для реалізації спільних проектів – як комплексу заходів, що здійснюються органами місцевого самовря-

дування – суб'єктами співробітництва за рахунок коштів місцевих бюджетів та інших не заборонених законодавством джерел, спрямованих на соціально-економічний, культурний розвиток територій, зокрема передбачаючи спільне фінансування суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності, об'єктів інфраструктури та різних проектів [17]. При проведенні великих масових заходів, що охоплюють кілька громад, такий закон створює основу для їх взаємодії.

Таке партнерство є підґрунтям для більш ефективного використання бюджетів, адже замість того, щоб кожна сторона витратила власні кошти на одні й ті ж завдання, партнерство дозволяє розподілити витрати, залучити додаткове фінансування від бізнесу та благодійників, а також використовувати волонтерську працю, значно зменшуючи загальні витрати. Крім того, спільне планування та координація між органами влади (щодо безпеки, медичного обслуговування, пожежної безпеки), громадськими організаціями (допомога у координації заходу) та бізнесом (надання матеріально-технічної бази) дозволяє краще передбачати та мінімізувати потенційні ризики під час масових заходів.

Висновки. В процесі дослідження поняття „соціально значущі масові заходи” встановлено, що на відміну від широкого тлумачення терміну „масових заходів”, яке переважно фокусується на кількісних критеріях (наявність значної кількості учасників), спільній локації та часі, а також публічному характері проведення, – „соціально значущі” додають до цієї дефініції фундаментальний цільовий компонент. Їх первинною метою є не особиста вигода чи приватний інтерес, а сприяння добробуту та розвитку суспільства в цілому або його окремих значущих груп. Це проявляється у спрямованості на вирішення соціальних проблем, задоволення колективних потреб, популяризацію важливих суспільних цінностей та розвитку людського капіталу.

Соціально значущі масові заходи є важливим інструментом для розвитку громадянського суспільства, вирішення соціальних проблем та формування здорової, згуртованої та відповідальної громади.

Виявлено, що поняття „соціально значущі масові заходи” не має єдиного, чітко сформульованого нормативного визначення. Незважаючи на широке використання цього терміну у контексті державної політики, соціального захисту, культури, спорту та освіти, – його „значимість” визначається опосередковано через

цілі та завдання, які він покликаний вирішити, а не через пряме правове закріплення. Ця відсутність створює ряд проблем, як то: 1) правова невизначеність (що може призводити до розбіжностей у тлумаченні та застосуванні норм, які регулюють організацію таких заходів); 2) ускладнює ефективне планування та фінансування з боку держави та місцевих громад, оскільки відсутній чіткий критерій для віднесення того чи іншого заходу до категорії „соціально значущих”; 3) може ускладнювати координацію дій між різними суб'єктами (органами влади, громадськими організаціями, бізнесом), які залучаються до їх проведення.

З огляду на це можна запропонувати наступну дефініцію „соціально значущі масові заходи”, як – організовані або спонтанні публічні зібрання значної кількості людей, які, на відміну від інших масових подій, характеризуються домінуючою некомерційною метою та спрямовані на досягнення суспільної користі, задоволення колективних потреб, розвиток суспільства та популяризацію важливих цінностей (освіта, охорона здоров'я, культура, соціальний захист, громадянська ідентичність, спорт), яку можна закріпити у якості норми у ЗУ „Про місцеве самоврядування в Україні” з огляду на те, що цей Закон передбачає повноваження органів місцевого самоврядування щодо вирішення питань про проведення масових заходів та здійснення контролю за забезпеченням громадської безпеки і порядку під час їх проведення.

Список використаної літератури:

1. Кузнецов В. В. Визначення масових заворушень: порівняльно-правові аспекти. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2013. № 6. С. 17.
2. Яременко А. О. Щодо визначення поняття масових заходів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. № 34. С. 32–38. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2006_34_8.
3. Інструкція про дії органів і підрозділів внутрішніх справ щодо організації й забезпечення охорони громадського порядку: Наказ 11.05.2010 р., № 170 / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0170320-10#Text>
4. Про благодійну діяльність та благодійні організації: 5 липня 2012 р., № 5073-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
5. Податковий кодекс України (зі змінами та доповненнями) : Закон від 02 грудня

- 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 7 грудня 1984 р., № 8073-X / Верховна Рада Української РСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
 7. Про правовий режим воєнного стану : Закон від 12 травня 2015 р., № 389-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
 8. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану : Постанова від 13 липня 2011 р. № 753 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#n9>
 9. Про затвердження Положення про Реєстр неприбуткових установ та організацій: Наказ від 24.01.2013 р., № 37 / Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0267-13#Text>
 10. Бюджетний кодекс України : Закон від 8 липня 2010 р., № 2456-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
 11. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 р., № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
 12. Про Національну поліцію: 2 липня 2015 р., № 580-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top>
 13. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю: ратифіковано Законом № 1767-VI від 16.12.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
 14. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон від 21 березня 1991 р., № 875-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>
 15. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження від 14 квітня 2021 р. № 366-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>
 16. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон від 21 травня 1997 р., № 280/97-ВР / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
 17. Про співробітництво територіальних громад : Закон від 17 червня 2014 р., № 1508-VII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>

Mashchenko O. V., Pokataiev P. S. Problems of identification and legal definition of socially significant mass events in Ukraine

The article is devoted to a comprehensive analysis of the concept of "mass events" and its specific subspecies – "socially significant mass events" in the context of definition in the legal field.

The article presents the evolution and diversity of approaches to the definition of "mass events" in regulatory legal acts and scientific literature. Among the key, universal features of mass events are highlighted: the presence of a significant number of people, a specific common place and time of holding, a common goal or interest, organization (or lack thereof) and public nature.

The central problem considered in the article is the lack of a single, clearly formulated normative definition of the concept of "socially significant mass events" in current legislation. It is established that despite its widespread use in the context of state policy (social protection, culture, education, sports), the "significance" of such events is mainly determined indirectly – through the goals and objectives that they are designed to solve. Based on the analysis, five key criteria were identified that determine the social significance of mass events: public benefit, lack of commercial purpose, organization or support by the state/territorial community, targeting certain target groups, and ensuring respect for the rights and freedoms of citizens.

The article emphasizes the importance of adhering to certain principles of organizing socially significant events, namely: safety rules (including restrictions during martial law), creating accessible conditions for participation for all segments of the population (taking into account the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities and national State Building Standards), legalized nature (a guiding principle for peaceful assemblies), transparency and accountability (especially for charitable initiatives), and partnership relations (involvement of public organizations, business, and government agencies).

The study concluded that the concept of «socially significant mass events» is legally uncertain, which leads to differences in interpretation and complicates planning, financing, and coordination. To eliminate this gap, a definition of this concept is proposed, which is recommended to be enshrined in the Law of Ukraine "On Local Self-Government in Ukraine", which will allow unifying terminology, clearly distinguishing types of events, creating a legal basis for targeted financing and strengthening responsibility for supporting socially important initiatives.

Key words: mass events, socially significant mass events, legal regulation, state support, event security, definition, identification problems, principles of organization.